

Night van Alberto Maguel en *Des bibliothèques pleines de fantômes* van Jacques Bonnet, allebei uit 2008) maar er toch fundamenteel van verschilt. Toegegeven, Van Herreweghe schetst hier een besloten wereld die alleen voor andere boekengekken toegankelijk is, maar in tegenstelling tot de soms zwaarwichtige benaderingen van collega's, houdt hij het licht door het gebruik van humor en een flinke dosis relativeringsvermogen. De lectuur van delen een en twee maakt dat men alvast gaat uitkijken naar de geplande delen drie (*Manieren van ordenen*, 2010) en vier (*Er zijn nooit te veel boeken, er zijn alleen te veel mensen*, 2011) die Van Herreweghe voor ons in petto heeft.

Het syndroom van Spitzweg. Mijn leven als boekenwurm. / Jan Van Herreweghe. – Harelbeke: Uitgeverij De Gebeten Hond, 2009. – 143 p. – ISBN 978-90-803-9970-9

Jan Anckaer, Bibliotheek Federaal Parlement

Het gekwetste gewest. Archievgids van de wederopbouwarchitectuur in de Westhoek

De Westhoek heeft het trieste voorrecht dat ze de Eerste Wereldoorlog in al zijn vernietigende kracht heeft moeten ondergaan. Sommige delen van de frontstreek waren integraal vernietigd en het patrimonium aan wege, gebouwen, nutsvoorzienin-

gen en landbouwgronden moest volledig heropgebouwd worden. Heel veel actoren waren bij deze heropbouw betrokken. Dit ging van iedere particulier en instelling die schade had geleden, over de talrijke architecten en aannemers, tot de vele overheden, zowel lokaal, regionaal als nationaal. De wederopbouw gaf de dorpen en steden in de Westhoek ondanks de intense discussies die over de heropbouw werden gevoerd, een zeer homogeen, zij het traditionalistisch, uitzicht. Een dergelijke kolossale onderneming waarbij een enorm kapitaal werd gebruikt, heeft ook een massa archief nagelaten en dit tot grote vreugde van archivariissen en onderzoekers. Aangezien er echter zo enorm veel actoren waren, zijn ook de archieven die over de wederopbouw informatie geven, (nog steeds) overvloedig maar noodzakelijkerwijs zeer versnipperd.

Het Centrum Vlaamse Architectuurarchieven (CVAa) stelde een gids samen waarin orde wordt geschept in alle historische informatie over de wederopbouw in de Westhoek. De

publicatie is een derde deel in een reeks (*Focus Architectuurarchieven*), maar de eerste thematische gids na de monografieën over het oeuvre van de architecten Huib Hoste en Isia Isgour. Het CVAa heeft in de relatief korte tijd van zijn bestaan een grote activiteit aan de dag gelegd, wat leidde tot een hele reeks hoogstaande publicaties die steeds een zeer gedegen archivistische benadering combineerden met kennis en reflectie over architectuur binnen een ruim maatschappelijk kader. Deze gids zoals ze nu voorligt, verstevigt alleen maar de reputatie van het CVAa als kenniscentrum.

De gids kwam tot stand via een projectsubsidie door de Vlaamse Gemeenschap met een ondersteuning door de provincie West-Vlaanderen. De wederopbouw werd tot nog toe vooral bestudeerd op basis van het archief van de Dienst der Verwoeste Gewesten dat in het Algemeen Rijksarchief wordt bewaard. Archieven die lokaal worden bewaard, werden veel minder gebruikt zodat het nationale verhaal over de wederopbouw dominant is. De lokale praktijk en perceptie bleef onderbelicht, zodat een overkoepelende gids die gebaseerd is op een intens onderzoek naar alle archieven die de wederopbouw belichten, noodzakelijk was. De toegankelijkheid van de bronnen over de wederopbouw is overigens de laatste jaren sterk toegenomen en dit zowel op lokaal als op nationaal vlak. Ondermeer het Rijksarchief heeft flink geïnvesteerd in de inventarisatie van de bestanden van de Eerste Wereldoorlog en geeft binnenkort ook een gids van de bronnen van de Eerste Wereldoorlog in België en Belgisch Kongo, uit.

De gids is ingedeeld per archiefvormer. Er wordt gestart met de privaatrechterlijke archiefvormers: zeer veel aandacht voor de architecten, verder ook de aannemers, de private bouwheren en een aantal andere organisaties en actoren. Over het louter privaatrechterlijk statuut van een aantal van deze instanties en hun archief kan overigens wel gediscussieerd worden (sociale huisvestingsmaatschappijen, Gemeentekrediet, staatscommissarissen...), maar dit terzijde. Daarna komen de overheidsinstellingen aan bod van lokaal over provinciaal tot nationaal niveau. Ten slotte volgen nog een aantal documentaire collecties. Er is steeds een institutionele inleiding van iedere archiefvormer met een beschrijving van de archiefbestanden van deze archiefvormer. Zowel archiefvormer en archiefbestand worden volgens een vast stramen, conform ISAAR beschreven.

Zoals de samenstellers van de gids benadrukken was het institutionele kader waarbinnen de wederopbouw gebeurde, zeer complex en veranderlijk. Instellingen werden speciaal voor de wederopbouw in het leven geroepen, bestaande instellingen bleven evenzeer actief, maar zagen hun bevoegdheden soms tijdelijk inkrimpen. Alleen al het systeem van aangenomen gemeenten door de Dienst der Verwoeste Gewesten bijvoorbeeld, is voor een buitenstaander niet evident. Het is dan ook de grote verdienste van deze gids om dit kluwen verregaand te hebben ontrafeld.

Chronologisch behandelt de gids vooral de periode 1918-1926, namelijk van de Wapenstilstand tot de afschaffing van de Dienst der Verwoeste Gewesten, zonder dat dit chronologisch kader zeer dwingend werd gevolgd. De geografische afbakening is verrassend genoeg wel stringenter. Enkel de 18 gemeenten rond Veurne, Ieper en Diksmuide ('de Westhoek') werden opgenomen. Zo worden Kortemark en Koekelare wel behandeld, Komen, Staden en Roeselare niet. Vooral het niet opnemen van deze laatste gemeente is eigenaardig, omdat het toch over een meer industriële stad gaat waar er kan verondersteld worden dat hier misschien minder dan voor de 'historische' steden Ieper en Diksmuide een wederopbouw *à l'identique* moest verdedigd worden.

Dat het laatste ook met deze gids over de wederopbouw nog niet verteld is, spreekt voor zich en is ook allerminst de bedoeling van de samenstellers. Het kader en het materiaal voor verder onderzoek is geleverd. Dit belet niet dat er in de toekomst nog tal van archieven over dit thema kunnen gevonden en aangeboord worden. Vooral aan de kant van de vele bouwheren is er zeker nog heel wat niet gebruikt materiaal dat in een dergelijke gids omwille van het disparate karakter moeilijk aan bod kan komen. Vooral een aantal grootgrondbezitters kunnen ongetwijfeld wel snel getraceerd worden en een aantal archieven ook geconsulteerd worden (bijv. archief van de familie de Pélicy in het Rijksarchief te Brugge). Verder kan het ook interessant zijn om te achterhalen hoe een aantal reeds bestaande publieke instellingen met de vernielingen en wederopbouw omgingen. Ik denk bijvoorbeeld aan de diensten van financiën, zoals het kadaster. Vond de wederopbouw ook in hun archieven enige neerslag? Hoe zit het met de archieven van de politici? In hoeverre waren zij politiek geïnteresseerd in de wederopbouw?

De gids zelf is keurig uitgegeven en onderging een secure redactie. De lay-out is overzichtelijk, maar neigt soms iets te veel naar een website maar dan zonder de mogelijkheid om door te klikken. Deze gids zal in ieder geval zeer nuttig zijn voor verder onderzoek rond de wederopbouw van de Westhoek, en door de kwaliteit van het gebeurde onderzoek en van de beschrijvingen is dit voor elke onderzoeker die zich met de impact van WO I op de Westhoek bezighoudt, een niet te missen instrument.

Het gekwetste gewest. Archievgids van de wederopbouw-architectuur in de Westhoek / Sofie De Caigny, Annelies Anseeuw, Annelies Nevejans, Ellen Van Impe. – Antwerpen: Focus Architectuurarchieven, 2009. - ISBN 9789080778702

Marc Carnier, Algemeen Rijksarchief Brussel

In archieftijdschriften gelezen 2010 (afl. 1)

Met deze aflevering gaat onze rubriek haar 19e jaar in. Wij begonnen er immers in 1992 mee, na een brainstorming op het Internationaal Europees archiefcongres in Maastricht in 1991. Na bijna 20 jaar blijft de bedoeling van de rubriek nog steeds dezelfde: geïnteresseerde archivariissen, die niet onmiddellijk vaktijdschriften bij de hand hebben, informeren over wat er 'wereldwijd' over archivistiek in archieftijdschriften verschijnt. Bij elke bespreking wordt aangegeven waar het tijdschrift raadpleegbaar is. Geïnteresseerden kunnen daar dan terecht. Op mijn oproep om de redactie van de rubriek te komen versterken, kwam tot nog toe één positieve reactie. Andere gegadigden blijven intussen ook hartelijk welkom en kunnen zich bij ondergetekende aanmelden.

*Gustaaf Janssens, Afdelingshoofd bij het Algemeen Rijksarchief (Afdeling 'Archief van het Koninklijk Paleis'). Docent Archivistiek (K.U. Leuven en ManaMa Archivistiek: VUB – K.U. Leuven – UGent – UAntwerpen)
e-mail: cap@kppr.be; gustAAF.janssens@arts.kuleuven.be*

Archieftijdschriften 2008-2009

The American Archivist, 71 (2008; afl. 2) en 72 (2009; afl. 1)++

Red.: Mary Jo Pugh; Uitg.: Society of American Archivists. 17 North State Street, Suite 1425. Chicago (Ill. 60606-3315) USA) ISSN 0360-9081

Raadpleegbaar in de bibliotheek van het Algemeen Rijksarchief (Brussel), in de bibliotheek van het Universiteitsarchief van de K.U. Leuven en in de vakbibliotheek van de interuniversitaire ManaMa 'Archivistiek: Erfgoedbeheer en Hedendaags Documentbeheer' aan de Vrije Universiteit Brussel. *The American Archivist* is vanaf jaargang 53 (1990) volledig en vrij raadpleegbaar via <http://archivists.metapress.com>

De laatste twee afleveringen van *The American Archivist* vormen weer een mooie staalkaart van het actuele archiefwetenschappelijke discours, op het vlak van zowel bewaring, ontsluiting als valorisatie.

Bewaren

Rachel Clarke kaart het probleem aan van bestanden, waarin klassiek archiefmateriaal en artefacten, bijvoorbeeld papier en textiel, naast elkaar voorkomen. Het dilemma tussen de bewaring van de context en de eisen op het vlak van preservatie is bekend. Aan de hand van een *case study* over de *Ann Getty Fashion Collection* maakt Clarke duidelijk dat de verstoring van de context in elk geval zoveel mogelijk vermeden moet worden. Archiefbescheiden en textiel krijgen maar betekenis in hun verwijzing naar elkaar (*Preservation of Mixed-Format Archival Collections: A Case Study of the Ann Getty Fashion Collection at the Fashion Institute of Design and Merchandising*, 72-1; p. 185-196).